

Sygn. akt II UK 352/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku G. F.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 25 października 2016 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 7 stycznia 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawca G. F. odwołał się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 20 lutego 2014 r., którą organ rentowy odmówił mu prawa do emerytury obniżonym wieku z tytułu pracy w warunkach

szczególnych.

Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z dnia 8 maja 2014 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury począwszy od 1 stycznia 2014 r.

W sprawie ustalono, że wnioskodawca, urodzony 3 maja 1953 r., nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego, posiada na dzień 1 stycznia 1999 r. ogólny staż ubezpieczeniowy w wysokości 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, natomiast podstawą odmowy było nieudokumentowanie wymaganego 15-letniego stażu pracy warunkach szczególnych. Do stażu pracy w warunkach szczególnych organ emerytalny nie zaliczył wnioskodawcy okresu zatrudnienia w Spółdzielni (...) od 19 października 1981 r. do 31 grudnia 1998 r.

W okresie od 19 października 1981 r. do 28 października 2001 r. wnioskodawca był zatrudniony na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy w Spółdzielni (...) [poprzednio Spółdzielnia (...)] jako kierowca ciągnika (traktorzystą). Spółdzielnia ta świadczyła różnorodne usługi dla rolników oraz usługi transportowe na rzecz różnych podmiotów. W umowie o pracę z 19 października 1981 r. oraz w dokumentach osobowych z lat 1981 - 1995 stanowisko wnioskodawcy określane było jako „traktorzysta”. Praca na tym stanowisku polegała na wykonywaniu przy użyciu ciągnika i sprzęgniętych z nim maszyn różnych prac polowych w rolnictwie takich jak np. oranie, sianie, zbiór plonów, zgniatanie słomy, opryski. Wnioskodawca obsługiwał także kombajny „Bizon” ziemniaczany, buraczany. W okresach niewykonywania prac polowych (okresy zimowe) wnioskodawca wykonywał prace transportowe ciągnikiem.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, zebrany materiał dowodowy pozwolił przyjąć, że w okresie spornym wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę jako kierowca ciągnika (stanowisko zamiennie określane jako traktorzysta). Do jego zadań należało wykonywanie wszelkiego rodzaju prac polowych w rolnictwie i prac transportowych, w ramach powierzonych mu obowiązków obsługiwał także kombajny rolnicze. Ustalony charakter pracy wnioskodawcy w spornym okresie odpowiada, zdaniem Sądu, pracy kierowcy ciągnika oraz kierowcy kombajnu, wymienionej w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników

zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej rozporządzenie z dnia 7 lutego 1983 r.) - wykazie A, dziale VIII dotyczącym transportu i łączności, pod poz. 3. rozporządzenia.

Sąd Apelacyjny Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 7 stycznia 2015 r. oddalił apelację organu rentowego od powyższego wyroku.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że stanowisko traktorzysty - kierowcy ciągnika w rolnictwie zostało ujęte w załączniku do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Jego zdaniem, nie ma podstaw do wyłączenia z zakresu tych prac, osób zatrudnionych jako kierowcy ciągników rolniczych, podobnie jak kombajnów rolniczych, „gdyż przepis ten dotyczy zatrudnionych na wszystkich rodzajach ciągników, kombajnów czy pojazdów gąsienicowych” a określenie „transport” należy rozumieć szeroko. „Chodzi tu bowiem nie tylko o prace transportowe prowadzone przez wyspecjalizowane przedsiębiorstwa transportowe, ale również o prace wykonywane w ramach innych podmiotach gospodarczych wykorzystujących w/w pojazdy i zatrudniających pracowników do ich obsługi”.

Organ rentowy zaskarżył ten wyrok skargą kasacyjną w całości, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, tj. art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.) oraz § 2 i § 4 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., przez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że praca kierowcy ciągnika rolniczego zatrudnionego przy pracach polowych w spółdzielni (...), a zatem zakładzie pracy branży rolniczej, jest pracą w warunkach szczególnych wymienioną w wykazie A, dziale VIII dotyczącym transportu i łączności, pod poz. 3., gdzie wskazano prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy przyjmował, że wyodrębnienie prac kwalifikujących do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym ma zasadniczo charakter stanowiskowo-branżowy. Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości w oddzielnych działach oraz przypisanie poszczególnych stanowisk pracy do gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe. Konkretnie stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu

mniej lub więcej w zależności od tego, w którym dziale przemysłu jest umiejscowione. Dlatego konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki. Oznacza to, że przynależność pracodawcy do określonej gałęzi przemysłu ma znaczenie istotne i nie można dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały przypisane w tym akcie prawnym (wyroki Sądu Najwyższego z 19 maja 2011 r., III UK 174/10, LEX nr 901652; z 3 czerwca 2008 r., I UK 381/07, LEX nr 494112; z 16 czerwca 2009 r., I UK 20/09, LEX nr 515698; z 16 czerwca 2009 r., I UK 24/09, LEX nr 518067; z 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX nr 619638, z 19 maja 2011 r., III UK 174/10, LEX nr 901652).

Przytoczona zasada stanowiskowo-branżowego charakteru wyodrębnienia prac kwalifikujących do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym nie ma jednak charakteru absolutnego i w szczególnych okolicznościach sprawy można od niej odstąpić. Może się bowiem zdarzyć, że dany zakład pracy wykonywał także zadania całkowicie odpowiadające innemu działowi gospodarki (wyroki Sądu Najwyższego: z 25 marca 2014 r., I UK 337/13, LEX nr 1458817; z 25 marca 2014 r., I UK 337/13, LEX nr 1458817; z 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, OSNP 2015 nr 5, poz. 66), a co za tym idzie, szkodliwość danego rodzaju pracy odpowiada szkodliwości pracy przyporządkowanej do innej branży. Decydujące w tym przypadku znaczenie ma to, czy pracownik w ramach swoich obowiązków stale i w pełnym wymiarze czasu pracy narażony był na działanie tych samych szkodliwych czynników, na które narażeni byli pracownicy innego działu przemysłu, w ramach którego to działu takie same prace zaliczane są do pracy w szczególnych warunkach (wyroki Sądu Najwyższego: z 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, LEX nr 1439383; z 25 marca 2014 r., I UK 337/13).

W wyroku z 3 grudnia 2013 r., I UK 172/13 (LEX nr 1467147), Sąd Najwyższy przyjął, że nie ma najmniejszych podstaw do uznania, iż prace polowe, polegające na obsłudze ciągnika, mogą być zaliczone do prac w transporcie, przewidzianych w wykazie A, dziale VIII pod poz. 3., gdyż wymienienie w wyżej wymienionym wykazie prac kierowców ciągników i kombajnów nie oznacza, że za pracę w szczególnych warunkach powinno być uznane kierowanie tymi pojazdami

przy wykonywaniu jakichkolwiek czynności, a nie tylko transportowych. Sąd Najwyższy w obecnym składzie pogląd ten podziela, uznając, że prace kierowcy ciągnika, traktora czy kombajnu w transporcie i w rolnictwie, mimo pewnych podobieństw, wykazują istotne różnice. Dlatego też nie ma podstaw, aby określenie „transport” rozumieć szeroko (jak przyjął to Sąd Apelacyjny), tj. jako wszelkie działy gospodarki, gdzie wykorzystuje się wymienione wyżej pojazdy i zatrudnia pracowników do ich obsługi.

W tym kontekście zważyć należy na ustalenie w niniejszej sprawie, że praca na stanowisku traktorzysty polegała na wykonywaniu - przy użyciu ciągnika i sprzęgniętych z nim maszyn - różnych prac polowych w rolnictwie, takich jak np. oranie, sianie, zbiór plonów, zginiatanie słomy, opryski oraz obsługa kombajnu „ziemniaczanego”, „buraczanego”.

Tymczasem w świetle przedstawionych na wstępie wywodów, warunkiem uznania, że praca wnioskodawcy - mimo zatrudnienia w spółdzielni (...) - powinna być kwalifikowana jako praca w warunkach szczególnych w transporcie, jest poczynienie ustaleń wykazujących, że stopień szkodliwości lub uciążliwości jego pracy jako kierowcy traktora w spółdzielni (...) (a zatem w rolnictwie) nie wykazuje żadnych istotnych różnic w stosunku do pracy kierowcy ciągnika w transporcie, rozumianym słownikowo jako zespół czynności związanych z przemieszczaniem osób i dóbr materialnych przy użyciu odpowiedniego pojazdu (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 13 sierpnia 2015 r., II UK 298/14, LEX nr 1797093 oraz z 5 maja 2016 r., III UK 131/15, LEX nr 2057631).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, po myśli art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. O kosztach orzeczone po myśli art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

r.g.